

N:o 263.

Af herr **M. Matsson**, i anledning af *Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående försäljning af brännvin.*

Inom den nutida samhällsutvecklingen i vårt land har tendensen för statsförvaltningens centralisation blifvit alltmera framträdande på nästan alla områden. Särskildt har denna benägenhet tagit sig uttryck uti allt oftare återkommande kraf på att det ena efter det andra af de onera, som nu åligga kommunerna, skola lättas eller aflyftas genom beviljande af statsbidrag eller genom att öfvertagas af staten helt och hållet. Statsmakterna ha äfven visat beredvillighet att, i den mån sådant utan rubbningar i planen för statshushållningen befunnits möjligt, gå dessa anspråk till mötes. Då det också utan tvifvel är riktigt, att man söker utjämna skattetungan, hvilken nu är synnerligen ojämnt fördelad öfver de särskilda delarna af landet, genom att småningom öfverflytta på staten i dess helhet sådana utgifter, som nu åligga kommunerna, men som hufvudsakligen afse att fylla något statsändamål, så måste man tillse att statens inkomster tillväxa i samma mån som fordringarna på statens mellankomst ökas. I detta sammanhang måste man likaledes finna rimligt, att, jämsides med det kommunernas skattetunga sålunda lättas, kommunerna jämväl få till staten afstå motsvarande anpart af de kommunerna nu tillgodokommande brännvinsförsäljningsafgifterna.

Såframt allt hvad som nu åtgöres i nykterhetens intresse, såväl på lagstiftningsväg som genom upplysning och fostran, icke skall blifva verkningslöst, har man att motse, det statens inkomster af sprithandteringen småningom skola minskas. Inför ett sådant framtidsperspektiv kan det vara välbetänkt att, under det dessa inkomster ännu flyta rikligt in, draga

försorg om, att tillflödet till statskassan får påfyllnad från annat håll, så att det icke alltför hastigt sinar ut. Äfven så sedt, tyckes det mig välbetänkt, att kommunernas andelar af brännvinsförsäljningsavgifterna indragas till staten.

En sådan åtgärd innebär ingen kränkning af kommunernas rätt, ty enligt den tanke, som ursprungligen var grundläggande för det numera i viss mån förvanskade göteborgssystemet, skulle försäljningsvinsten ingalunda tillfalla kommunerna för bestridande af löpande utgifter, utan skulle kommunernas vinstandelar i stället anslås till »något eller några för den arbetande klassen gagnande ändamål», hvilket — såsom erfarenheten visar — minst lika väl kan anförtros åt staten som åt kommunerna.

En plötslig indragning af kommunernas andel i avgifterna för detaljhandel med brännvin skulle emellertid orsaka en betänklig rubbning i kommunernas finanser, enär dessa ordnats under förutsättning, att ifrågasvarande inkomst med säkerhet vore att påräkna under en lång framtid. Då kommunernas skuldsumma enligt statistiska centralbyråns underdåniga berättelse för år 1900 ökats ifrån icke fullt 50 millioner kronor 1874 till nära 246 millioner kronor år 1900, och då en stor del af de i allmänhet för improduktiva ändamål upptagna kommunallånen utaf nyss anfördt skäl är ställd på lång återbetalningstid, synes det mig vara försiktigast att företaga den af mig påtänkta reduktionen successivt under en lång följd af år med ett för hvarje år ökad procenttal utaf den andel i detaljhandelsavgifterna och nettovinsten för samma år, som, om sådan indragning icke skedde, skulle tillfalla kommunerna. I allmänhet torde nog de nu upptagna kommunallånen vara slutbetalda på 40 år. Men, om detaljhandelsavgifternas indragning till staten skulle på nu antydda sätt fullt genomföras på 40 år, finge nog kommunerna svårt att reda sig med de sista årens amorteringar, emedan kommunernas afgiftsandelar då nedgått till en obetydlighet. Det förefaller mig af denna anledning vara lämpligare att indraga en sextiondedel af kommunernas andel mera för hvarje år, så att hela indragningen komme att försiggå på sextio år.

Då — såsom jag förut anført — det icke ursprungligen afsetts, att de medel, hvars indragning från kommunerna till staten jag nu sätter i fråga, skulle ställas till kommunernas oinskränkta förfogande, utan att dessa medel i stället skulle af kommunerna användas till åtskilliga filantropiska ändamål, ligger det visserligen nära till hands att taga i öfvervägande, huruvida icke jämväl statens dispositionsrätt öfver dessa medel borde på liknande sätt begränsas. Men jag tror icke man kan på sådant sätt besluta om statsutgifter för framtiden, hvaremot jag gärna tror, att staten i känsla af den moraliska förpliktelse, dessa medels förvaltning innebär, icke

skall komma att undandraga de syften, hvartill medlen ursprungligen varit afsedda, sitt kraftiga understöd. Vid sådant förhållande anser jag, att man för närvarande bör inskränka sig till en successiv öfverflyttning af kommunernas andelar i detaljhandelsafgifterna och bolagens nettovinst till staten, hvilket äfvenledes ur nykterhetssynpunkt torde vara det förmanligaste, eftersom alla kommunala och enskilda intressehänsyn på sådant sätt efter hand utsöndras.

På grund af hvad jag sålunda anfört, tillåter jag mig föreslå,

att Riksdagen uti det vid Kungl. Maj:ts nådiga proposition n:o 79 af den 6 mars 1905 fogade förslag till förordning angående försäljning af brännvin beslutar sådan ändring,

att den enligt nämnda förordning hvarje kommun tillkommande andel af de afgifter, som inflyta för rättigheterna till detaljhandel med brännvin, äfvensom af den nettovinst, som bolag enligt § 21 i förslaget skall afstå, minskas under det andra året, efter det brännvinsförsäljningsförordningen trädt i kraft, med en sextiondedel, under det tredje med två sextiondedelar, under det fjärde med tre sextiondedelar och så vidare, till dess kommunalandelarna helt och hållet indragits,

samt att de sålunda indragna medlen skola af statskontoret förvaltas.

Stockholm den 1 april 1905.

M. Matsson.